VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kuntien peruspalvelujen valtionosuudet ja kuntatalouden kehitysnäkymät

TAE 2021

Kuntien peruspalvelujen valtionosuudet vuonna 2021

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kuntien valtionavut

	TA 2019	TA 2020	TA 2020 +LTA:t I-V	TAE 2021	Muutos TA 2020 - TAE 2021, %	Muutos TA+LTA:t I-V 2020 - TAE 2021, %
Laskennalliset valtionosuudet	**9 656**	**8 098**	**8 972**	**8 720**	**8 %**	**-3 %**
VM, valtionosuus peruspalvelujen järjestämiseen	8 729	7 074	7 902	7 697	9 %	-3 %
OKM	928	1 024	1 070	1 023	0 %	-4 %
josta kuntayhtymien osuus	*978*	*1 040*	*1 065*	*1 024*	*-2 %*	*-4 %*
VM, valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä		**2 269**	**2 383**	**2 360**	**4 %**	**-1 %**
Muut valtionavut yhteensä	**1 003**	**1 216**	**1 881**	**1 316**	**8 %**	**-30 %**
Valtionavut yht. milj. euroa	**10 659**	**11 583**	**13 236**	**12 395**	**7 %**	**-6 %**

- Kuntien peruspalvelujen valtionosuus on noin 7,7 mrd. euroa ja verotulomenetysten kompensaatiot 2,36 mrd. euroa vuonna 2021. Verrattuna vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon peruspalvelujen valtionosuudet kasvavat yli 600 milj. eurolla. Vuoden 2020 lisätalousarviot huomioiden (myös VII) valtionosuudet vähenevät noin 950 milj. eurolla, mikä kuvastaa valtion vuonna 2020 kunnille osoittaman lisätuen mittaluokkaa.

Peruspalvelujen valtionosuuden mitoitukseen vaikuttavia tekijöitä 1/2

- Peruspalvelujen valtionosuuteen lisäystä noin 620 milj. euroa vuonna 2021:
  - Kertaluonteinen lisäys 44,6 milj. euroa (tässä on otettu jo huomioon kilpailukykysopimukseen liittyvän 233,6 milj. euron vähennyksen poistuminen), jolla kompensoidaan koronavirustilanteesta aiheutunutta kuntien verotulojen alenemista.
  - Harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen kertaluonteinen lisäys 20 milj. euroa
  - Indeksikorotus (2,4 %) lisää valtionosuutta noin 174 milj. euroa
  - Tehtävämuutokset lisäävät valtionosuutta noin 112 milj. euroa:
    - Vanhuspalvelulain muutos (0,7 hoitajamitoitus) 52,8 milj. euroa
    - Sote-asiakasmaksulain uudistus 17,9 milj. euroa
    - Lastensuojelun jälkihuollon laajennus 12 milj. euroa
    - Varhaiskasvatus (subjektiivinen oikeus ja ryhmäkoot) 19,2 milj. euroa
    - Oppivelvollisuuden laajentaminen 5,9 milj. euroa
    - A1 –kielen opetuksen varhentaminen 4,5 milj. euroa

Peruspalvelujen valtionosuuden mitoitukseen vaikuttavia tekijöitä 2/2

- Lisäksi:
  - Kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmästä palautetaan valtionosuutta 30 milj. euroa (kannustinjärjestelmään jää vielä 10 milj. euroa)
  - Asukasluvun ja muiden laskentatekijöiden muutos lisää valtionosuutta noin 31 milj. euroa
  - Vuonna 2021 kuntien valtionosuuteen ei tehdä kilpailukykysopimukseen liittyvää vähennystä, sillä vähennyksen perustetta ei enää ole.
  - Peruspalvelujen valtionosuutta vuonna 2021 vähentävät mm. seuraavat tekijät:
  - YTHS-uudistukseen liittyvä siirto STM:n hallinnonalalle, -32 milj. euroa
  - Siirto vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen, -10 milj. euroa
  - Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus, -13,7 milj. euroa
- Valtionosuusprosentti nousee 25,49 prosentista 25,67 prosenttiin vuonna 2021

Kertaluontoisilla tukitoimilla turvataan peruspalveluita

Vuonna 2021 kuntia tuetaan kolmella toimenpiteellä, jotka vahvistavat kuntataloutta jo toteutettujen toimenpiteiden lisäksi yhteensä noin 850 milj. eurolla.

Kuntien yhteisöveron jako-osuuden 10 prosenttiyksikön määräaikaista korotusta jatketaan koskemaan verovuotta 2021. Korotuksen vaikutus kuntatalouteen on noin 550 milj. euroa.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuden määräaikainen korottaminen, 280 milj. euroa (Korotuksesta kompensoidaan 46 milj. eurolla kunnille koronavirustilanteesta aiheutunutta verotulojen alenemista, 234 milj. eurolla kuitataan kiky- leikkauksen poistaminen vuonna 2021.

Valtionosuuden harkinnanvaraisen korotuksen lisäys, 20 milj. euroa. Vuonna 2021 valtionosuuden harkinnanvaraiseen korotukseen on käytettävissä yhteensä 30 milj. euroa.

Kuntien yhteisöveron jako-osuuden määräaikaista korottamista jatketaan verovuodelle 2021

- Kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta korotetaan 10 prosenttiyksiköllä määräaikaisesti myös verovuonna 2021 ja lisäksi pysyvästi 2 prosenttiyksiköllä varhaiskasvatusmaksujen alentamisen johdosta. Valtion osuutta alennetaan vastaavasti.
- Muutos ei vaikuta yksittäisten kuntien jako-osuuksiin.
- Korotuksesta hyötyvät eniten ne kunnat, jotka saavat eniten yhteisöveroa.
- Kuntien yhteisöveron tuottoon vaikuttaa lisäksi jo verovuodelle 2020 tehty jako-osuuden korotus, joka lisäsi kuntien yhteisöverotuloja 450 milj. eurolla vuonna 2020 vuonna ja 60 milj. eurolla vuonna 2021.

Peruspalvelujen valtionosuuden kertaluonteinen lisäys

- Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen tehdään 300 milj. euron kertaluonteinen lisäys, josta 20 milj. euroa kohdistetaan kuntien valtionosuuden harkinnanvaraiseen korotukseen.
- Korotuksesta 280 milj. kohdistetaan kunnille siten, että 233,6 milj. eurolla poistetaan kilpailukykysopimukseen vuonna 2021 liittyvä valtionosuuden vähennys, ja loput 46,4 milj. euroa siten, että 15,4 milj. euroa kohdistetaan kunnille asukasmäärän perusteella (2,80 euroa/asukas) ja 31 milj. euroa kunnallisveron jako-osuuksien suhteessa.
- Vuonna 2021 valtionosuuden harkinnanvaraiseen korotukseen on käytettävissä yhteensä 30 milj. euroa.
  - Kunnalle voidaan maksaa hakemuksesta valtionosuuden korotusta, jos kunta on poikkeuksellisten tai tilapäisten taloudellisten vaikeuksien vuoksi lisätuen tarpeessa.

Kuntatalouden kehitysnäkymät

Kuntatalouden tunnusluvut heikkenivät vuonna 2019

- Vuoden 2019 tilinpäätöstietojen perusteella kuntatalouden tila heikkeni jo ennen koronapandemiaa.
  - Kuntatalouden toimintakate heikkeni noin 1,3 mrd. euroa ja vuosikate noin 0,3 mrd. euroa vuoteen 2018 verrattuna.
- Vaikka kuntien talouden keskeiset tunnusluvut heikkenivät, verorahoitus kehittyi myönteisesti.
- Kuntatalouden lainakanta jatkoi kasvuaan 2,5 mrd. eurolla yhteensä 21,9 mrd. euroon.
- Myös kuntakonsernien vuosikate heikkeni edelleen ja lainakanta kasvoi selvästi.

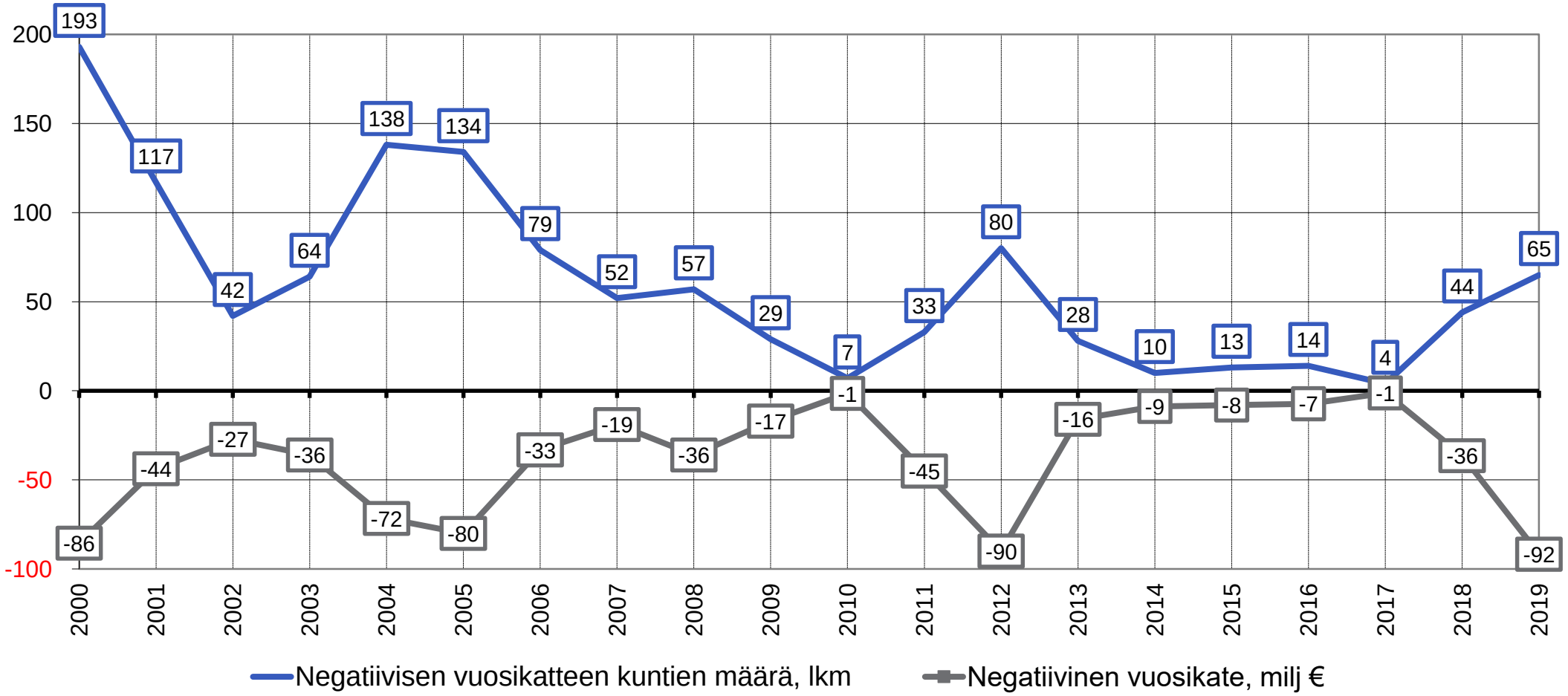
Kuntatalouden kehitys vuosina 2017-2019

Manner-Suomen kuntatalous (kunnat ja kuntayhtymät) vuosina 2017-2019, mrd. euroa ja muutos vuosina 2018-2019

	2017	2018	2019	Muutos 2018-2019, mrd. euroa	Muutos 2018-2019, prosenttia
Toimintakate	-27,5	-28,4	-29,7	-1,3	-4,4 %
Verotulot	22,5	22,3	22,9	0,6	2,7 %
Käyttötalouden valtionosuudet	8,5	8,5	8,6	0,2	2,2 %
Verorahoitus yhteensä	31,0	30,8	31,6	0,8	2,5 %
Rahoituserät, netto	0,4	0,3	0,5	0,2	
Vuosikate	4,0	2,7	2,3	-0,3	-12,3 %
Poistot ja arvonalentumiset	2,8	2,8	2,9	0,1	4,3 %
Vuosikate – poistot	1,2	-0,2	-0,6	-0,4	
Nettoinvestoinnit	-3,5	-3,8	-4,0	0,2	5,4 %
Vuosikate – nettoinvestoinnit	0,5	-1,2	-1,7	-0,5	
Lainakanta	18,4	19,4	21,9	2,5	12,9 %
Rahavarat	6,4	6,0	6,3	0,3	4,7 %
Veroprosentti, painotettu	19,92	19,87	19,90		+0,03 %-yks.

Negatiivisen vuosikatteen kuntien lukumäärä nousi vuonna 2019

Yhteensä 231 kunnassa vuosikate ei riittänyt kattamaan poistoja

Lähde: TK, VM

Koronakriisi vaikeutti kuntien tilannetta entisestään vuonna 2020

- Koronapandemia on vaikuttanut voimakkaasti kuntien tehtäväkenttään, palvelujen tarpeeseen ja kysyntään sekä kuntatalouteen. Merkittävin vaikutus koronapandemialla on ollut ja tulee olemaan lähivuosina kuntien verotuloihin.
- Akuutissa kriisitilanteessa valtion tuki kunnille on ollut välttämätöntä peruspalvelujen turvaamiseksi ja koronapandemiasta aiheutuneiden muutosten tasoittamiseksi.
- Pidemmällä aikavälillä huomiota tulee kiinnittää rakenteellisiin uudistuksiin, joilla voidaan korjata tulo- ja menokehityksen epätasapaino ja turvata peruspalvelujen yhdenvertainen saatavuus koko maassa.

Valtion lisätalousarvioissa jo päätetyt tukitoimet kunnille koronakriisiin liittyen vuonna 2020, milj. euroa

	Milj. euroa	Valmistelutilanne
Verotuksen maksujärjestelyjen kompensaatio, VM*	**114**	Maksatus toteutetaan osana peruspalvelujen valtionosuutta. Maksujärjestelyjen vaikutusarviota korjattiin viidennessä lisätalousarviossa.
Peruspalvelujen valtionosuuden korotus, VM	**550** (+ 400)	Maksatus toteutetaan osana peruspalvelujen valtionosuutta. (LTAE VII)
Hybridistrategian testaus- ja jäljityskustannusten korvaus	**(+350)**	Maksatus toteutetaan osana peruspalvelujen valtionosuutta. (LTAE VII)
Lasten, nuorten ja perheiden sote-palvelut, STM/VM	**112**	Maksatus toteutetaan osana peruspalvelujen valtionosuutta.
Iäkkäiden palvelujen toimivuuden varmistaminen, STM/VM	**60**	Maksatus toteutetaan osana peruspalvelujen valtionosuutta.
Kuntien yhteisöveron jako-osuuden korotus, VM**	**450**	Maksatus toteutetaan osana kuntien verotulojen tilitystä.
Valtionavustus sairaanhoitopiireille, VM	**200** (+ 200)	Valtioneuvoston asetus avustuksen myöntämisestä tuli voimaan 1.9.2020. Maksatus loppuvuodesta 2020. (LTAE VII)
Kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korotus, VM	**50**	Hakuaika päättyi elokuun lopussa, maksatus loppuvuodesta 2020.
Rajatestauksen edellyttämän testauskapasiteetin nosto	**200**	LTAE VI sisältää 200 milj. euron lisäyksen HUS:n testauskapasiteettiin; annettu eduskuntaan 24.9.2020.
Koronaviruksen vaikutusten tasoittaminen opetuksessa ja koulutuksessa, OKM	**153**	Osa tuesta myönnetty, osassa hakuaika kesken.
Muut kuntiin kohdistuvat tukitoimenpiteet (mm. kulttuuri), OKM***	**22**	Osa tuesta myönnetty, osassa hakuaika kesken.
Joukkoliikenteen tuki, LVM	**100** (+100)	Liikenne- ja viestintävirasto Traficom teki ensimmäisen 100 milj. euron osalta tukipäätökset 30.9.2020. (LTAE VII)
Kuntien kiinteistöjen öljylämmityksistä luopuminen, YM	**15**	Myönnetään kuntien hakemusten perusteella.
Lähiövirkistysalueiden ja viheralueiden kunnostaminen, YM	**13**	Myönnetään kuntien hakemusten perusteella.
YHTEENSÄ	**2039** (+ 1050)	

* Verotuksen maksujärjestelyjen muutos kompensoidaan kunnille vuonna 2020, mutta vastaava summa peritään takaisin kunnilta vuonna 2021.
** Yhteisöveron jako-osuuden korotuksen kokonaisvaikutus on arvioitu olevan 520 milj. euroa, josta noin 450 milj. euroa kohdistuu vuodelle 2020 ja noin 60 milj. euroa vuodelle 2021.
*** OKM:n tukitoimenpiteissä ei ole huomioitu LTAE VII:n kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön tukemiseen liittyviä toimenpiteitä.

Huom! Lisäksi STM on antanut koronaviruspandemian hoitoon tarvittaviin suojainvälineisiin liittyen Huoltovarmuuskeskukselle vuoden 2020 aikana yhdeksän hankintaesitystä, joiden kokonaisarvo on 300 milj. euroa. HVK:n hankkimat suojaimet on tarkoitettu sairaanhoitopiirien ja kuntien käyttöön. Sairaanhoitopiirit ja kunnat ovat kuitenkin tehneet myös omia suojainhankintoja.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kuntatalouden kehitysnäkymät vuosille 2020-2021

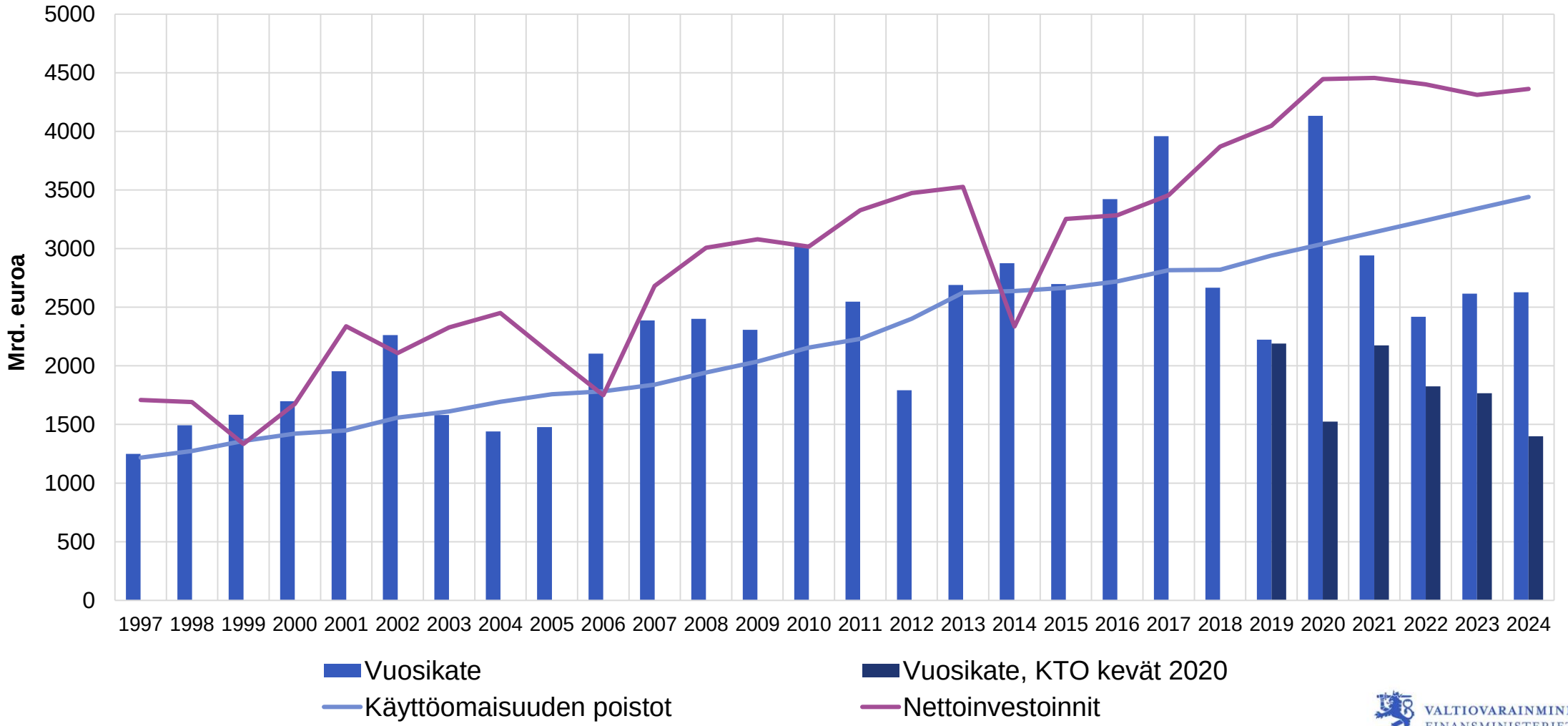
- Vuonna 2020 kuntataloutta vahvistavat valtion mittavat tukitoimet peruspalvelujen järjestämisen turvaamiseksi ja kuntatalouden aktiviteetin ylläpitämiseksi.
  - Tilikauden tuloksen arvioidaan olevan positiivinen (1,2 mrd. euroa) ja vuosikatteen arvioidaan kasvavan ennätyslukemiin (4,1 mrd. euroa).
  - Toiminnan ja investointien rahavirta pysyy kuitenkin negatiivisena johtuen mm. korkeasta investointitasosta.
- Valtion tukitoimet vahvistavat kuntataloutta myös vuonna 2021
- Menojen kasvun arvioidaan maltillistuvan vuonna 2021, mutta tilanteen tekee haastavaksi kuntatalouden tulojen hidas kasvu.
  - Tulojen kasvu jää vaatimattomaksi valtionosuuksien laskiessa noin 0,7 mrd. eurolla, kun kuntatalouden tukitoimet pienentyvät.
- Kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirta heikkenee painelaskelman mukaan noin 2 mrd. euroa negatiiviseksi vuonna 2021.

Kuntatalouden kehitysarvio vuosina 2019-2024 (mrd. €)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Tuloksen muodostuminen						
1. Toimintakate	**-29,8**	**-30,5**	**-32,0**	**-32,9**	**-34,0**	**-35,1**
2. Verotulot	23,0	23,6	24,6	24,7	25,4	26,1
3. Valtionosuudet, käyttötalous	8,7	10,7	10,1	10,3	10,9	11,3
4. Rahoitustuotot ja kulut, netto	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2
5. Vuosikate	**2,2**	**4,1**	**2,9**	**2,4**	**2,6**	**2,6**
6. Poistot	-2,9	-3,0	-3,1	-3,2	-3,3	-3,4
7. Satunnaiset erät, netto	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
8. Tilikauden tulos	**-0,3**	**1,2**	**-0,1**	**-0,7**	**-0,6**	**-0,7**
Rahoitus						
9. Vuosikate	**2,2**	**4,1**	**2,9**	**2,4**	**2,6**	**2,6**
10. Satunnaiset erät	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
11. Tulorahoituksen korjauserät	-0,9	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
12. Tulorahoitus, netto	**1,7**	**3,6**	**2,4**	**1,9**	**2,1**	**2,1**
13. Käyttöomaisuusinvestoinnit	-5,4	-5,8	-5,9	-5,7	-5,6	-5,6
14. Rahoitusosuudet ja myyntitulot	1,4	1,3	1,4	1,3	1,3	1,3
15. Investoinnit, netto	-4,0	-4,4	-4,5	-4,4	-4,3	-4,4
16. Rahoitusjäämä (tulorah.-invest.)	**-2,3**	**-0,8**	**-2,0**	**-2,5**	**-2,2**	**-2,3**
17. Lainakanta	21,9	23,1	25,4	28,1	30,6	33,1
18. Kassavarat	6,3	6,8	7,3	7,8	8,3	8,7
19. Nettovelka (lainat - kassavarat)	15,6	16,3	18,1	20,4	22,3	24,4

Kuntien ja kuntayhtymien vuosikate, poistot ja investoinnit

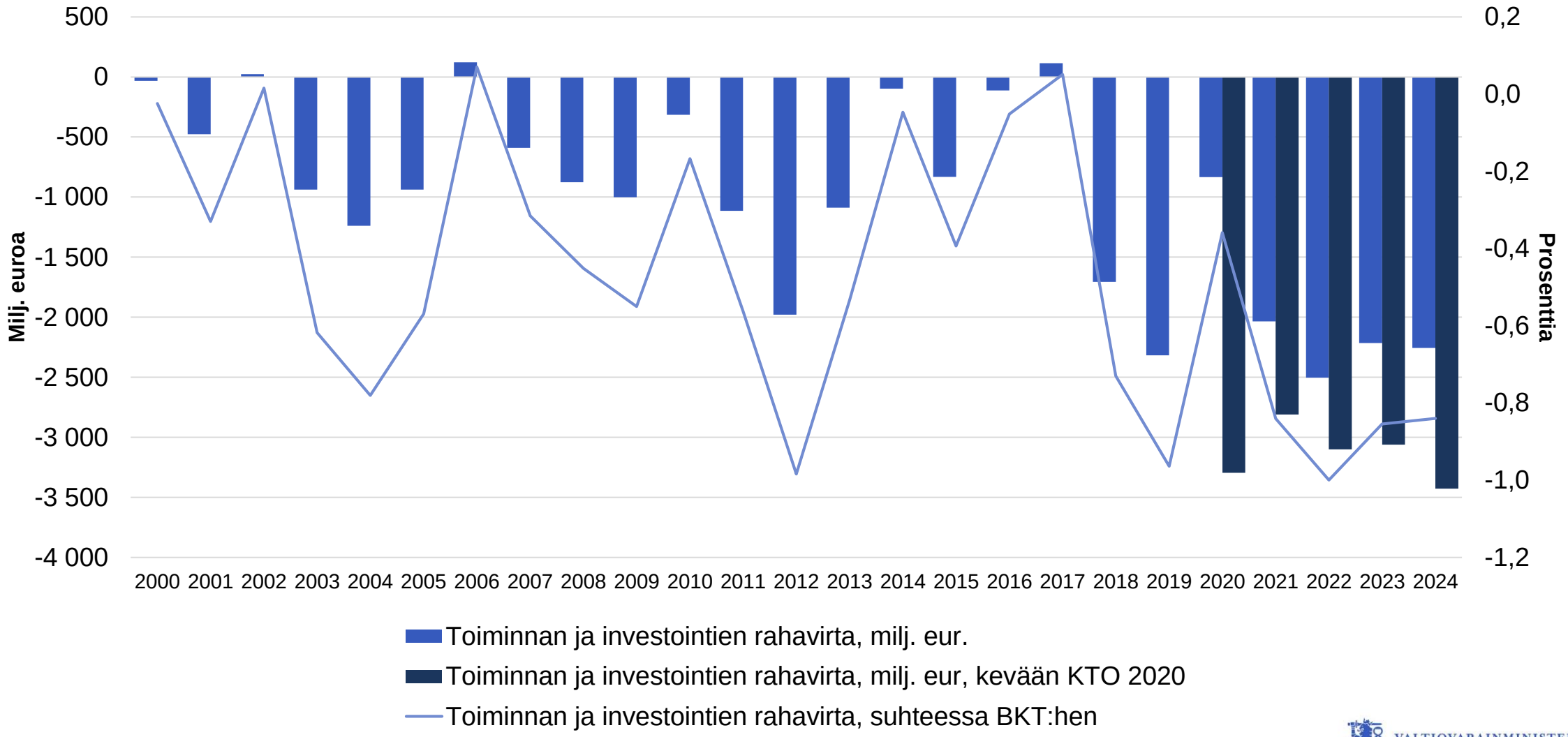
Vuosikate kohenee ennätyslukemiin vuonna 2020, mutta heikkenee jälleen valtion tukitoimien pienentyessä

Lähde: TK, VM

Kuntatalouden rahoitusasema vahvistuu kuluvana vuonna

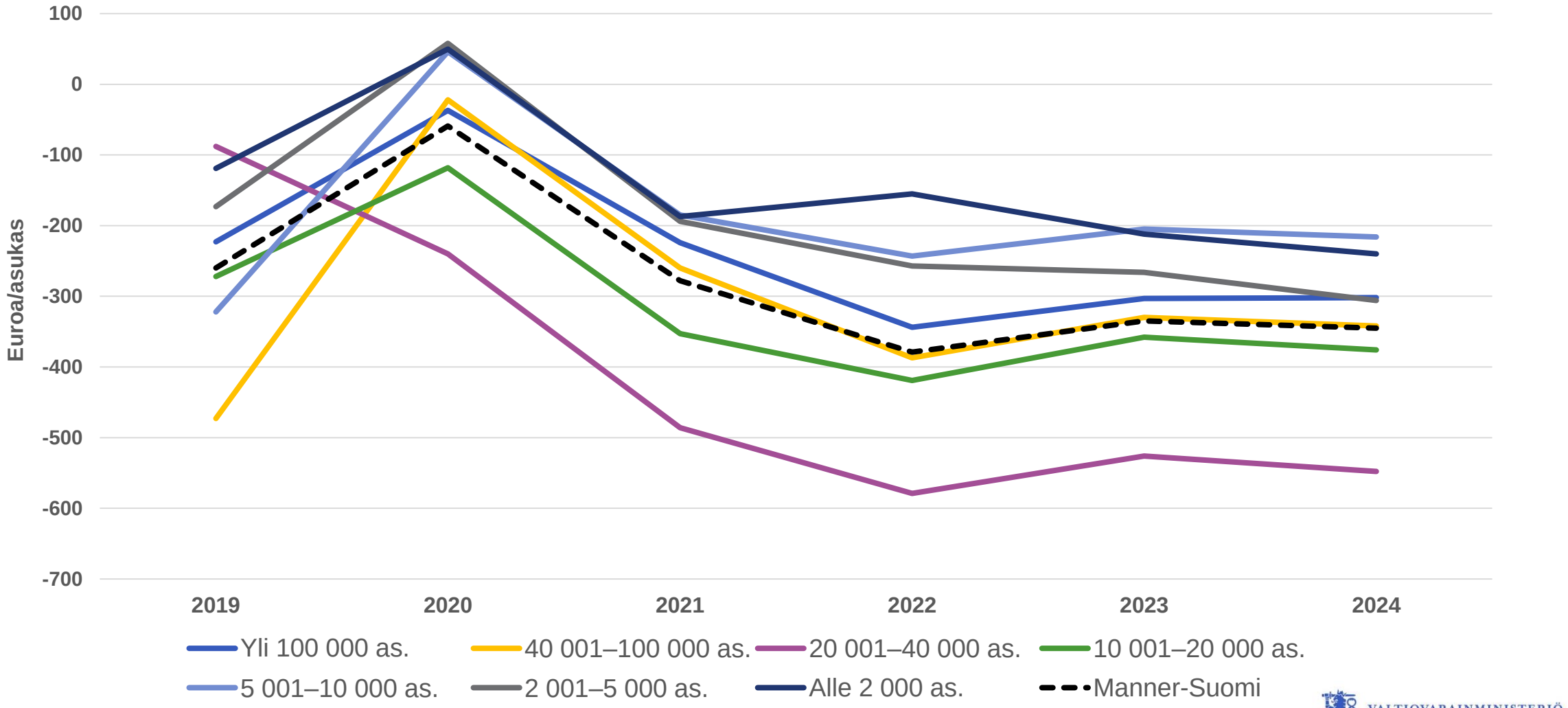
Vuonna 2021 toiminnan ja investointien rahavirta heikkenee noin -2 mrd. euroon

Lähde: TK, VM

Talouden sopeutuspaine suuri kaikissa kuntakokoryhmissä

Toiminnan ja investointien rahavirta kuntakokoryhmittäin vuosina 2019-2024

Lähde: TK, VM

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Tuloveroprosentin laskennallinen korotuspaine

Laskennallinen paine veroprosentin korotukseen (%)	2021	2022	2023	2024
Yli 100 000 as. (yht. 2 195 437 as. ja 9 kuntaa)	1,1	1,6	1,4	1,4
40 001–100 000 as. (yht. 1 011 916 as. ja 17 kuntaa)	1,5	2,2	1,8	1,8
20 001–40 000 as. (yht. 818 157 as. ja 30 kuntaa)	2,7	3,1	2,7	2,8
10 001–20 000 as. (yht. 595 782 as. ja 41 kuntaa)	2,2	2,5	2,1	2,1
5 001–10 000 as. (yht. 532 719 a. ja 73 kuntaa)	1,2	1,5	1,2	1,3
2 001–5 000 as. (yht. 295 019 as. ja 90 kuntaa)	1,4	1,8	1,8	2,0
Alle 2 000 as. (yht. 46 378 as. ja 33 kuntaa)	1,4	1,2	1,5	1,7
Manner-Suomen kunnat yhteensä, lähtötaso 19,96 (2020)	**1,5**	**2,0**	**1,7**	**1,7**